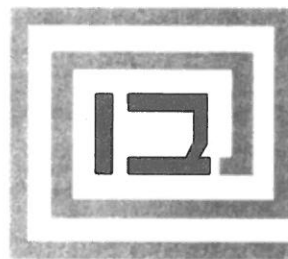

חינוך החשיבה

סיון תשנ"ה, יוני 1995

עלון מס' 2

מכון ברנקו וייס לטיפוח החשיבה הנטקה 40 ירושלים, 96782; טל': 02-436881/2; פקס': 02-436883

האגף לתוכניות לימודים במשרד החינוך, התרבות והספורט

עורכים: יורם הרפז; רחלי יפה

לחינוכאים שלום,

המחקר השני היא, היא ללמד אוריינות בגן הילדים לילדים המוכנים לכך.

אידיית אקרמן, פרופסור במחלקה לפסיכולוגיה באוניברסיטת פרובנס בצרפת, מוסיפה ממד לתיאוריית הלמידה הקונסטרוקטיביסטית. תיאוריה זו מדגישה את החשיבות של פעילות הלומד בתהליך הלמידה שלו. אקרמן מוסיפה לפעילות זו את הממד המתווך; את הסיפור שהילד מספר לעצמו ולאחרים על ההתנסות שלו. יש, היא מסיקה מכך, לעצב סביבה חינוכית שתאפשר לילדים לא רק להתנסות אלא גם לספר על כך.

פרופסור סידיני שטראוס, העומד בראש היחידה להתפתחות האדם והחינוך באוניברסיטת ת"א, הדגים בהרצאתו הראשונה מקרה של התפתחות בצורת U, היינו, של נסיגה בביצועים קוגניטיביים למרות התקדמות במבנה המנטלי שביסודם. הוא הראה, שבניגוד "לשכל הישר", יתכן שכשלוך בפתרון בעיות בכתה משקף לעתים התפתחות בהבנה שלהן. בהרצאתו השניה הוא חשף את המטאפורה המכאנית העומדת ביסוד תפיסתם של מורים את הלמידה של תלמידיהם.

גם פרופסור דן זכאי מהמחלקה לפסיכולוגיה של אוניברסיטת ת"א ערער בהרצאתו את תפיסת "השכל הישר". הוא הראה שבטחון עצמי - המוגדר כיחס בין הרגשה של ידיעה ודיוק בתשובות - מזיק לפתרון בעיות. רגש של בטחון ופתרון בעיות פועלים על שני מסלולים נפשיים שונים. חינוך לפתרון בעיות בדרך רציונלית צריך לטפח אסטרטגיות שונות לפתרון בעיות.

בדצמבר האחרון כינס מכון ברנקו וייס לטיפוח החשיבה את הועדה המייעצת שלו - חוקרים ותאורטיקנים בתחום החינוך מהארץ והעולם - להרצאות ולדיון בהיבטים שונים של חינוך החשיבה. במהלך הכינוס נפגשו חברי הועדה עם עובדי המכון ועם קהל של אנשי חינוך במכון ון-ליר. עלון זה מוקדש לשתיים-עשרה הרצאות שנישאו על-ידם בהזדמנות זו. ערכנו ותרגמנו את עיקרן ולא הבאנו אותן כלשונן בגלל קוצר היריעה. אנו מתנצלים מראש על טעויות אפשריות בפרשנות ובתרגום.

דיוויד פרקינס, פרופסור בבית-הספר לחינוך של אוניברסיטת הרווארד, הרחיב בהרצאותיו את מושג האינטליגנציה וכלל בו "חשיבה התמצאותית" (בהרצאה ראשונה) ו"נטיות" (בהרצאה שניה). לתוספת זו, אותה הוא מכנה "אינטליגנציה רפלקטיבית", יש משמעות חינוכית רבה, שכן היא הופכת את האינטליגנציה ל"יסוד רך" הניתן לרכישה. פרקינס, אכן, קורא לה "אינטליגנציה נלמדת" ומציע דרך להורות אותה. לדרך זו הוא קורא "אנקלטורציה".

איריס לוי, פרופסור בבית-הספר לחינוך של אוניברסיטת ת"א, מתארת בהרצאותיה שני מחקרים אותם ניהלה יחד עם עמיתים. שאלתו של המחקר הראשון הייתה: היש ללמידה הבית-ספרית השפעה על כישורי חשיבה כלליים? ושאלתו של המחקר השני הייתה: האם אוריינות מפתחת הבנה וחשיבה של ילדים? על השאלה הראשונה התשובה הכללית היא שלילית, ועל השאלה השנייה התשובה הכללית היא חיובית. המלצת החוקרת בעקבות המחקר הראשון, היא למתן את ההתלהבות משיטות מודרניות לפיתוח החשיבה, והמלצתה בעקבות

יצירתיות, וניתח את מה שנדרש ל"השקעה" טובה. בהרצאתו השניה הוא הציע תיאוריה של סגנונות למידה בהתאם למטאפורה של צורות משטר מדיני, והפיק ממנה המלצות דידקטיות.

אל תמצית ההרצאות הנ"ל הוסיף גדעון ונר, עובד המכון המתמחה בין היתר בלמידת תהליכי חשיבה באמצעות חידות, ניתוח חידה מן העלון הקודם וחידה חדשה.

* תרגום וסיכום ההרצאות: יורם הרפז

פרופסור רוברט סווארץ, העומד בראש "המרכז הלאומי להוראת חשיבה" במסצ'וסטס, ניתח בהרצאתו דוגמה של הוראת קבלת החלטות נבונה. הוא ניתח דוגמה של למידת ההחלטה של נשיא ארה"ב להטיל פצצת אטום על הירושימה וחילץ ממנה עקרונות להוראה של קבלה שקולה של החלטות.

פרופסור רוברט סטרנברג, מהמחלקה לפסיכולוגיה של אוניברסיטת ייל, הציע בהרצאתו הראשונה את המטאפורה של השקעה כספית כדי להסביר מהי

